

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертаційну роботу Коця Данила Вікторовича
«Управління змінами в системі фінансової безпеки підприємства»
подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальностями
073 «Менеджмент», 051 «Економіка»**

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ ДИСЕРТАЦІЇ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З НАУКОВИМИ ПРОГРАМАМИ, ПЛАНАМИ, ТЕМАМИ

Можна стверджувати, що сьогодні в бізнес-колах утвердилася думка про те, що ефективне функціонування та розвиток бізнесу неможливі без забезпечення їх належної безпеки. Від окремих елементів силової безпеки, які застосовувалися в умовах планової економіки, власники поступово перейшли до формування служб безпеки, завдання яких поширюються на усі сфери фінансово-господарської діяльності. Найбільш складною виявилася проблема налагодження співпраці представників служб безпеки із іншими структурними підрозділами. За відсутності досвіду та сформованого науковцями методологічного базису, в умовах кожного окремого підприємства ця проблема вирішується в індивідуальному порядку. Ускладнює ситуацію і те, що в науковій літературі увагу зосереджено на проблемі забезпечення економічної безпеки загалом, стосовно ж її функціональних складових, зокрема фінансової, присутні лише окремі дослідження, які не можуть слугувати належним підґрунтям для вирішення нагальних для кожного підприємства проблем в сфері фінансової діяльності. Забезпечення фінансової безпеки можна вважати пріоритетним зважаючи як на той факт, що, у 2023 році 28,66% промислових підприємств були збитковими, а вплив зовнішніх загроз, зокрема військових дій, критично високим. Відтак розроблення теоретико-методологічних засад забезпечення безпеки за цією функціональною складовою є важливим для кожного суб'єкта господарювання в Україні.

Дисертація Коця Д. В. є важливим кроком в науковому обґрунтуванні теоретико-методичних положень та розробленні практичних рекомендацій щодо управління змінами в системі фінансової безпеки підприємства. Відтак, робота є актуальною і має суттєве наукове значення та вирішує поставлені завдання.

Дисертацію виконано згідно з планами наукових досліджень Львівського державного університету внутрішніх справ у межах науково-дослідної роботи «Економічна безпека соціально-економічних систем: проблеми теорії та практики» (номери державної реєстрації 0121U112498, 2021–2024 рр., 0124U004437, 2024–2027 рр.).

СТУПІНЬ ОБҐРУНТОВАНOSTІ ТА ДОСТОВІРНОСТІ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ, ВИСНОВКІВ І РЕКОМЕНДАЦІЙ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Ознайомлення із змістовим наповненням дисертації та публікацій автора дозволяє зробити висновок про те, що наукові положення, висновки й рекомендації, сформульовані в дисертаційній роботі, характеризуються належним рівнем обґрунтованості та достовірності. Це аргументовано підтверджується глибоким та критичним аналізуванням фундаментальних наукових праць за проблемами забезпечення економічної безпеки, зокрема вітчизняних і зарубіжних джерел щодо фінансової безпеки підприємства, влучним застосуванням класичних положень теорії управління, оглядом матеріалів щодо поточного функціонування промислових підприємств різних видів економічної діяльності, використанням широкого спектру загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, адекватним підбором та аналізу значного масиву офіційного статистичного матеріалу щодо розвитку промислового виробництва в Україні, успішною апробацією теоретико-прикладних розробок на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, їх дискусійним обговоренням за результатами виступів на наукових семінарах, а також результативним впровадженням у діяльність вітчизняних підприємств.

Одержані результати дисертаційної роботи характеризуються науковою новизною, придатні для подальшого удосконалення існуючих і розроблення нових методологічних положень й прикладних аспектів вирішення питань забезпечення фінансової безпеки підприємств.

СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Дисертаційна робота Коця Д. В. за структурою складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (248 найменувань на 23 сторінках) і 4 додатків,

розміщених на 26 сторінках. Загальний обсяг наукової роботи становить 250 сторінок, з яких основний текст – 185 сторінок, які містять 16 таблиць і 60 рисунків.

У першому розділі «Теоретичні основи управління змінами в системі фінансової безпеки підприємства» (с. 25–81) автор окреслив місце фінансової безпеки у системі економічної безпеки підприємства, приділивши значну увагу уточненню таких базових понять як «безпека», «економічна безпека підприємства», «фінансова безпека підприємства», «стійкість», «гнучкість», «рівновага», «стабільність» та «непостійність». Досліджено зміст відомих методичних підходів до планування й реалізації процесу управління змінами на підприємстві та удосконалено організаційно-економічне забезпечення управління змінами в системі фінансової безпеки підприємства.

В межах другого розділу «Формування інформаційного підґрунтя управління змінами в системі фінансової безпеки підприємства» (с. 82–143) здобувач представив результати узагальнення статистичних даних щодо функціонування промислових підприємств у 2010-2023 рр. із акцентом на зрушення, що мали вплив на процес забезпечення їх фінансової безпеки. Розглянуто науково-практичні аспекти оцінювання управління змінами в системі фінансової безпеки підприємства та сформовано теоретико-методичний підхід до оцінювання управління змінами в системі фінансової безпеки підприємства.

У третьому розділі «Удосконалення методичного забезпечення управління змінами в системі фінансової безпеки підприємства» (с. 144–198) сформовано науково-практичний підхід до визначення й оцінювання впливу основних факторів на управління змінами в системі фінансової безпеки підприємства, розроблено механізм активізації управління змінами в системі фінансової безпеки підприємства та запропоновано технологію подолання опору змінам в системі фінансової безпеки підприємства.

В межах усіх розділів і підрозділів дисертації простежується логічно послідовне та обґрунтоване виконання поставленого теоретико-практичного завдання, що орієнтоване на дослідження теоретичних основ і розроблення практичних рекомендацій щодо управління змінами в системі фінансової безпеки підприємства. Таким чином, можна зробити висновок про те, що дисертація є завершеною науково-дослідною роботою із логічно зв'язною,

цілісною композицією, науковим стилістичним наповненням та авторською манерою викладення матеріалу.

НАУКОВА НОВИЗНА РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ознайомлення зі змістом дисертації дало змогу виокремити елементи наукової новизни у сформульованих автором положеннях дисертаційної роботи, серед яких найбільший науковий інтерес становить таке:

– обґрунтовано організаційно-економічне забезпечення управління змінами в системі фінансової безпеки підприємства, яке передбачає застосування положень системного підходу для конкретизації засад здійснення випереджальних та адаптаційних змін, встановлення етапності й дотримання умов досягнення необхідної результативності, що стало підґрунтям для наповнення організаційної й економічної складових такого забезпечення як підстави для постійного покращення дієздатності й спроможності виконувати поставлені завдання системою фінансової безпеки підприємства;

– розроблено теоретико-методичний підхід до оцінювання управління змінами в системі фінансової безпеки підприємства, відмінністю якого є розрахунок інтегрального показника на основі значень сукупності початкових індикаторів, що відображають характер змін стосовно складових такої системи з наступним розрахунком групових значень, що загалом слугує аналітичним інструментом для відстеження результативності й внесення коректив у хід трансформації системи фінансової безпеки підприємства;

– сформовано науково-практичний підхід до визначення й оцінювання впливу основних факторів на управління змінами в системі фінансової безпеки підприємства, який, поєднуючи використання методів IDEF0 та аналізу ієрархій, дає змогу своєчасне отримання необхідної інформації щодо ходу виконання запланованих трансформаційних заходів, що сприяє виконанню поставлених завдань і перегляду орієнтирів у розвитку системи фінансової безпеки підприємства;

– розроблено механізм активізації управління змінами в системі фінансової безпеки підприємства, який передбачає відстеження й розпізнавання «слабких сигналів», що дає змогу приймати рішення стосовно змін на основі запасу часу із раціональнішим використанням ресурсної основи, а відтак досягати вищої результативності й систематичного осучаснення системи фінансової безпеки підприємства;

– сформовано технологію подолання опору змінам в системі фінансової безпеки підприємства, яка відмінна цілісним баченням: альтернативних варіантів реакції на зміни з боку різних груп суб'єктів безпеки; оцінювання готовності до змін; установлення причин опору; класифікації параметрів опору; вибору і застосування відповідних методів подолання опору, що загалом дає змогу результативно проводити зміни.

– обґрунтовано теоретичний базис забезпечення фінансової безпеки підприємства, який, зважаючи на критично високу динамічність умов функціонування, створює цілісне бачення необхідності та формує практичні варіанти систематичного осучаснення системи фінансової безпеки підприємства на підставі результативного управління змінами;

– сформовано теоретичні засади управління змінами на підприємстві, які вирізняються поглибленням змісту термінів «зміни» та «управління», встановленням типів та характеру змін на кожному етапі життєвого циклу підприємства, обґрунтуванням переліку принципів і розробленням моделі реалізації, що в цілому окреслює орієнтири та обумовлює цілеспрямованість дій стосовно приведення фактичних параметрів діяльності підприємства тим зрушенням, що виникли у середовищі його функціонування.

ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що певні наукові положення дисертаційної роботи доведені до рівня конкретних пропозицій та методичних рекомендацій щодо організаційно-економічного забезпечення управління змінами в системі фінансової безпеки підприємства, оцінювання управління змінами в системі фінансової безпеки підприємства, визначення й оцінювання впливу основних факторів на управління змінами в системі фінансової безпеки підприємства, активізації управління змінами в системі фінансової безпеки підприємства та подолання опору змінам у системі фінансової безпеки підприємства.

Теоретичні висновки, науково-практичні рекомендації та інші результати наукових досліджень, викладені у дисертації, безпосередньо використали ТОВ «Хінкель-Когут» (довідка про впровадження № 43 від 27.11.2024 р.) та ПП «Текстиль-Контакт-Львів» (довідка про впровадження № 29/2024 від 25.11.2024 р.).

Ключові теоретико-методичні положення та практичні рекомендації були використані у Львівському державному університеті внутрішніх справ під час викладання навчальних дисциплін (акт впровадження в освітній процес Львівського державного університету внутрішніх справ від 30.09.2024 р. № 49) та для проведення подальших наукових досліджень акт впровадження у наукову діяльність Львівського державного університету внутрішніх справ від 30.09.2024 р. № 17).

ПОВНОТА ВІДОБРАЖЕННЯ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ В ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЯХ

Теоретико-прикладні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи, що містять визначені елементи наукової новизни, повною мірою знайшли відображення у 13 наукових працях: 5 публікацій – у наукових фахових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз даних, 8 тез доповідей за результатами участі у конференціях.

ДИСКУСІЙНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ЗАУВАЖЕННЯ ДО ДИСЕРТАЦІЇ

Щодо зауважень та положень дискусійного характеру, то можна вказати на таке:

1. У підрозділі 1.1 автором, на підставі ретельного вивчення еволюції та здійсненого аналізу ключових ознак (с. 25–30), обґрунтовується власне бачення змісту поняття «безпека». Погоджуючись із міркуваннями щодо зв'язку поміж безпекою й розвитком, дискусійним вважаємо акцент на «...змінах зовнішнього середовища» без належного врахування перебігу внутрішньогосподарських процесів.

2. На с. 70–71 здобувач розглядає такі види управління змінами в системі фінансової безпеки підприємства як «випереджальне» та «адаптаційне». Вважаємо актуальною таку позицію та погоджуємося із аргументацією, але для кращої чіткості засад практичної реалізації доцільно було визначати не спільні зміни стосовно усіх елементів фінансової безпеки підприємства, а відмінні у відповідності до закладених аспектів реагування.

3. На с. 112–114 здобувач обґрунтовує свою позицію щодо результативності в контексті оцінювання управління змінами. Оскільки акцент зроблений на необхідності отримання «...соціально-економічного ефекту», то доцільно було також розглянути зміст поняття «ефективність», яке є

наближеним, але не тотожним результативності, а відтак дає змогу більш чітко охарактеризувати наслідки управління змінами в системі фінансової безпеки підприємства.

4. На рис. 3.18 (с. 194) представлена технологія подолання опору змінам у системі фінансової безпеки підприємства. Додаткового пояснення вимагають результати оцінювання готовності суб'єктів безпеки до змін, тобто яким чином вони впливають на хід наступних етапів.

Загалом, вищезазначені зауваження жодним чином не применшують наукової та практичної цінності результатів дослідження і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

ВІДПОВІДНІСТЬ РОБОТИ ВСТАНОВЛЕНИМ ВИМОГАМ ДО ДИСЕРТАЦІЙ, ЩО ПОДАЮТЬСЯ НА ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Дисертація Коця Д. В. є завершеною науково-дослідною роботою, що виконана самостійно автором на високому науково-теоретичному рівні. Дисертація написана українською мовою та оформлена відповідно до положень, норм і правил до дисертацій, що подаються на здобуття ступеня доктора філософії. Робота виконана з дотриманням академічної доброчесності.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК ПРО ДИСЕРТАЦІЙНУ РОБОТУ

Дисертація Коця Данила Вікторовича на тему: «Управління змінами в системі фінансової безпеки підприємства» виконана на високому науково-теоретичному рівні, а одержані автором в процесі дослідження результати характеризуються науковою новизною та мають теоретичну і практичну цінність. У роботі теоретично узагальнено і вирішено науково-практичне завдання, що полягає теоретичному обґрунтуванні і розробці методичних підходів стосовно управління змінами в системі фінансової безпеки підприємства.

Дисертаційна робота Коця Данила Вікторовича виконана в рамках міждисциплінарної освітньо-наукової програми «Економічна безпека соціально-економічних систем» за спеціальностями 073 «Менеджмент» та 051 «Економіка» і за змістом відповідає її міждисциплінарній області, вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, вимогам

до оформлення дисертацій, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40, вимогам до міждисциплінарних освітніх (наукових) програм, затверджених Наказом Міністерства освіти і науки України від 01 лютого 2021 р. № 128 та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а сам автор Коць Данило Вікторович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузях знань: 07 «Управління та адміністрування», 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальностями: 073 «Менеджмент» та 051 «Економіка».

**Доцент кафедри
менеджменту та економічної безпеки
навчально-наукового інституту
управління, психології та безпеки
Львівського державного
університету внутрішніх справ
кандидат економічних наук, доцент**

Володимир ГОБЕЛА

